

prevozom, ki istočasno uporabljajo vozila z manjšo nosilnostjo, se bodo odločala drugače kot gozdna gospodarstva, ki imajo tipiziran vozni park z vozili z veliko nosilnostjo in kakovostno cestno mrežo.

Pri iskanju poslovnih odločitev pri prevozu lesa bi morali upoštevati naslednja izhodišča:

1. Postaviti moramo stvarno razmerje na ekonomskih osnovah med številom vozil in številom zaposlenih. Verjetno ta odnos ne bi smel prekoračiti razmerja 1 : 1,5. Pri tem obravnavamo vozila z nosilnostjo 20 ton in vse zaposlene, ki so nujno potrebni za vzdrževanje vozil ter spremljanje in organizacijo prevoza.

2. Če pogoji – cestno omrežje, tehnologija dela v gozdu, to omogočajo, je za prevoz lesa nujno uporabljati vozila s čim večjo nosilnostjo, ki jo dopušča Zakon o temeljni varnosti v cestnem prometu.

3. Pri kakovostnih vozilih je mogoče računati s sedemletno amortizacijsko dobo in najmanj 450.000 tkm letno. Navedenemu je treba prilagoditi vzdrževanje GTK in organizacijo prevoza.

4. Natančneje je potrebno opredeliti vse prvine stroškov, ki so vključeni v prevoz,

posamezne prvine vseskozi spremljati ter ob vsakem odstopanju reagirati. Nujno je uvesti evidenco dela brez podvajanja administracije, ki bo podlaga za obračun osebnih dohodkov vzdrževalcev in voznikov, hkrati pa osnova za spremljanje stroškov in računalniško spremljanje vozila kot samostojne ekonomske enote.

5. Opredeliti takšno število vozil (GTK), ki bo pri njihovi maksimalni eksploatacijski sposobnosti omogočilo realizacijo v okviru 80 % potrebnih letnih prevozov.

6. Glede na vedno večje obremenitve je za voznike potrebno uvesti beneficirani delovni staž.

VIRI

1. Kumer, P.: Ergonomika in racionalizacija prevoza lesa
2. Rebula, E.: Normiranje prevoza gozdnih lesnih sortimentov
3. Rebula, E.: Čas in hitrost vožnje pri prevozu lesa
4. Kure, J.: Poraba goriva pri prevozu lesa
5. Grčar, J., Piskar, S.: Sistemski inženiring
6. Odar, M.: Izhodišče modela optimizacije prevozniške dejavnosti
7. Devjak, S.: Ekonomika poslovanja in optimizacija cen storitev
8. Perko, B.: Evidenca učinkov GTK – arhiv GG Postojna

GDK: 902:(497.12 Ravnik-Logatec)

Gozdni predel Ravnik (Logatec)

Tomaž KOČAR*

1. PREGLED ZGODOVINE LOGAŠKEGA OBMOČJA

Na skrajnem jugozahodnem delu ljubljanskega gozdnogospodarskega območja, med Logatcem in Rakekom, leži na značilnem kraškem svetu gozdni predel Ravnik, zemljepisno poimenovan Logaška planota.

Pred podrobnejšim opisom samega pre-

dela Ravnik, preteklega gospodarjenja z gozdovi tega predela in njihovimi današnjimi značilnostmi povejmo nekaj o zgodovini širšega logaškega območja. Predeli na Notranjskem so bili poseljeni že v davnini, že pred prihodom Rimljanov v naše kraje, ko so tod prebivali Kelti – pleme Japodov. (na Blokah blizu Metulij naj bi stalo mesto Metulum, ki ga je l. 30 p.n.š. porušil rimski cesar Avgust, na mestu današnje Ulake pa naj bi bilo japodsko mesto Terpo). V tistih časih je bila kot najprimernejša pot iz alpskih in panonskih predelov v Italijo že

* T. K., dipl. inž. gozd., Gozdno gospodarstvo Ljubljana, 61000 Ljubljana, Tržaška 2, YU

znana prav pot čez logaško območje. Pri Godoviču (hrib Jelenšek) so našli sledi keltske naselbine. Kelti so tudi gradili cesto iz Logatca čez Hrušico v Vipavsko dolino, dokončal pa jo je Julij Cezar l. 66 p.n.š. (Logatec – rimski Longaticum, Hrušica – ad Pirum). Po tej cesti naj bi šli tudi Langobardi s kraljem Alboinom proti Italiji. Kasneje od (6. st. dalje) so te kraje poselili Slovani. Močnejše so te kraje naseljevali v 14. stoletju, saj so iz tega obdobja znane posamezne cerkve: Medvedje brdo (1307), Hlevni vrh (1342), Petkovec (1420), Rovte (1526) in druge ter posamezne graščine – gradovi so seveda tam stali že prej. Podložniki so bili »pokorni« pretežno Logaški graščini in samostanu Bistra (ustanovljen v obdobju 1255–1260). V 15. in 16. stol. so tudi te kraje večkrat oplenile turške horde. Na prelomu iz 18. v 19. stol., ko je Napoleon osvajal svet, je prišla francoska vojska v naše kraje prav čez te predele: čez Idrjio in Logatec proti Ljubljani in naprej (l. 1797 traja francoska okupacija pri nas skoraj celo leto, l. 1805 tri mesece, nato pa kar od maja 1809 do oktobra 1813, tj. dobra štiri leta – Ilirske province).

Ta skromni kraški svet so ljudje skrbno obdelovali, kjer je le bila kakšna ped rodovitne zemlje. Majhna zemljišča so bila ograjena s kamnitimi zidovi in pozneje je precej opuščenih površin prerasel gozd. Ker je bilo malo zemlje, so bili ti kraji revni. Glavna hrana do 19. stol. so bili proso, oves, bob in sočivje. Kruh iz pšenične ali mešane moke so pekli le ob posebnih priložnostih. Hiše so bile revne in krite s slamo, požari so bili pogosti. Zveze z zunanjim svetom so bile kljub starodavni poti proti italijanskim krajem slabe. L. 1721 je bila zgrajena cesta iz Vrhlike čez Medvedje brdo v Idrjio, kasneje pa so zgradili novo cesto (1752, 1765?) čez Logatec, Kalce in Planino v Idrjio; okrajno cesto v Idrjio so speljali l. 1858. iz Logatca proti Žirem pa so zgradili cesto do Rovt v obdobju 1888–1892, do Žirov l. 1903. Za 11.100 m dolg odsek od Logatca do Rovt so takrat porabili 221.300 kron. V 18. stol. je bil les še brez tržne vrednosti, zato so naročali pastirjem, naj uničujejo drevje in širijo pašnike. Ljudje so kupovali le sol, do sredine 19. stol. pa prodajali les za ladje: bordonale in jarbole

so vozili v Trst in pri teh prevozih na slabih poteh vpregli tudi do dvajset parov volov (konj niso imeli!). Promet postane živahnejši po l. 1848 (meščanska revolucija) in ljudje se začnejo seliti v večje kraje, mesta.

V Rovtah se pojavi prvi lesni trgovec okrog l. 1860 (Pavel Otrin 1818–1888). Kronist l. 1885 že toži o skoraj popolnoma uničenih gozdovih okoli Hotedršice zaradi premočnih sečenj. Izgradnja železnice Dunaj–Ljubljana–Trst (1850–1857) je namreč dvignila ceno lesa; močno se razmahne gradnja žag, predvsem parnih, in trgovina z lesom. Vodne žage so bile že prej dokaj številne, a le za domače potrebe, parne žage pa so bile namenjene predvsem proizvodnji rezanega lesa za prodajo. Na Raketu je zgradil parno žago l. 1847 lesni trgovec Franc Lavrič, v občini Dol. Logatec l. 1889 tudi obratuje ena parna žaga, v Logatcu pa l. 1880 ena parna žaga ter pet vodnih – z lesno trgovino se ukvarjajo štirje trgovci. Glavni dohodek kmetov sta bila takrat živina in les, vendar so bile cene lesa še vedno sorazmerno nizke. Kmetije so se začele zadolževati, več jih je »prišlo na boben«. Zemljiška odveza in odprava služnosti potekata od l. 1860 do l. 1890. Gozdove, ki so jih po zemljiški odvezi dobile vaške skupnosti, začnejo po l. 1879 razdeljevati kmetom. Zaradi pomanjkljivih predpisov o gospodarjenju z gozdovi so lastniki gozdove zlorabljali. Trgovci z lesom so kupovali cele gozdne površine in takoj posekali vse drevje s prsnim premerom debelejšim od 15 cm (npr. »vse od finfarja naprej« – finfar je meril 5 col). Glavni sortiment so bili tesani tramovi, ki so jih v velikih količinah izvažali v Italijo. S takim načinom gospodarjenja je v zasebnih gozdovih kmalu zmanjkalo srednje debelega in debelega drevja (nad 35 cm prsnega premera), veleposesniški gozdovi pa so imeli običajno nad 50 % lesne zaloge drevja z nad 40 cm prsnega premera.

Na prelomu 19. v 20. stoletje se na Notranjskem okrepi živinoreja. Kmetje opuščajo rejo drobnice, začenjajo gnojiti njive in travnike (v Rovtah so okrog l. 1900 vsako leto porabili že dvajset vagonov Thomasove žindre). Odpirajo mlekarne ter kmečke posojilnice in hranilnice (v Rovtah l. 1895). Les in živina dobita vrednost.

Živine ne spuščajo več na pašo, temveč jo redijo tudi v hlevih (gnoj!). Gmajne, ki so jih razdelili med posameznike, spremenijo v travnike. Skalovite, strme terene zaraste gozd, položnejše lege z boljšimi tlemi pa uporabljajo kot steljnike in travnike.

L. 1940 so bili na območju občine Logatec naslednji lesni obrati: Maček – imel je dva polnojarmenika, Kunstel – en polnojarmenik, Gregor Tršar – en polnojarmenik, žaga na železniški postaji Planina (Ravnik-Windischgrätz) – dva polnojarmenika; z vsem naštetim danes upravlja podjetje KLI v Logatcu; Furlan – en polnojarmenik, ki je danes opuščen. Rezali so predvsem iglavce, za razrez listavcev pa niso imeli niti dovolj znanja niti priprav za pravilno manipulacijo. Razumljivo je, da sta se lesna trgovina in obrt razvijali tudi na sosednjih območjih: na Rakeku, v Cerknici in drugod.

2. KRATEK ORIS OBMOČJA RAVNIK TER ZGODOVINE GOSPODARJENJA Z GOZDOVI TEGA PREDELA

Kot je že omenjeno, pripada Ravnik skalovitemu in reliefno močno razgibanemu kraškem svetu z večjimi in manjšimi vrtačami, udornimi dolinami, brezni in podobnimi pojavi. Domačini imenujejo te večje ali manjše vrtače kukave oz. kukavice, ki jih je kar nekaj na območju Ravnika: Ivanjska, Rakovska in Laška kukava, Veliki in Mali Dovo, Velika in Mala Smrečnica in druge. Višinska razlika med zgornjim robom in dnom naštetih kraških dolinic doseže v povprečju 70 m, največja pa je v Laški kukavi, kar 89 m (525–436). Tudi toplotna inverzija je pogosta v teh kukavah, pogosta posledica tega pa je vegetacijski obrat: na dnu vrtač je vegetacija hladnejšega podnebja kot na obrobju.

Tudi gozdne poti, po katerih so les že nekdaj spravljali in ga še danes spravljajo iz gozda, imajo tu posebno ime – konik. Kras in apnenec sta seveda nerazdružljiva pojava, matični kamnini sta tod še dolomit in dolomitizirani apnenec. Kraški pojavi so še posebej izraziti v apnencu, manj v dolomitiziranih apnencih.

Območje današnje gozdnogospodarske enote Ravnik je sestavljeno iz dveh z že-

lezniško progo in cesto ločenih predelov; Ravnik in Lanski vrh. Kljub vsem kraškim pojavom je Ravnik lahko prehodan, kar je posebej pomembno pri spravilu lesa, težje prehodan pa je predel Lanski vrh – z bolj razgibanim reliefom. Apnenec in dolomit sta iz obdobja krede in jure, iz mlajšega eocena pa se pojavljajo še flišni peščenjaki. Ta močno skaloviti svet pokrivajo tla, ki so pogojena s kamnino; več različic rendzin, prav tako rjavih tal. Pri obravnavi meteoroloških pojavov naj poudarimo močna temperaturna in padavinska nihanja. Posebno pozimi so temperaturna nihanja lahko zelo izrazita, kar vsekakor negativno vpliva na rast gozda. Glavni vzrok zanje je veter (Postojnska vrata, planote, prehod obmorskega podnebja v celinsko), zato imajo lege v zatišju boljše pogoje za rast gozda (severna in severovzhodna pobočja, prečne doline). Negativni pojavi so posebej očitni v južnih legah, na večjih strminah, grebenih in visokih planotah. Padavin je prek celega leta precej, za gozd nevaren pa je pojav mokrega snega. Kot produkt naštetih pojavov so se na tem območju razvile značilne rastlinske združbe: dinarski jelovo-bukov gozd v več različicah, podzdržbah. Prvotna vegetacija je precej spremenjena, saj je skoraj četrtina vseh gozdnih površin predela Ravnik porasla s smreko. Sicer pa prevladujejo podzdržbe A. F. din. omphalodetosum in A. F. din. clematidosum. Gozdovi predela Ravnik niso bili nikoli zasebna last (drobnoposestniška lastnina). Te gozdove z ugodno lego in »vsestransko« uporabno lesno maso (iglavci) je imela v prejšnjih stoletjih v lasti Logaška graščina, nato pa graščina Planina (Haasberg) s princí Windischgrätzí – vse do konca 2. svetovne vojne. Po l. 1945, ko so bili ti gozdovi nacionalizirani, je z njimi gospodarila gozdna uprava Snežnik (Snežnik pri Starem trgu) oziroma GG Postojna – vse do l. 1956, ko je aprila tega leta te gozdove prevzelo GG Ljubljana. Od tega časa dalje gospodarí z gozdovi Ravnika Gozdni obrat Logatec oz. TOZD Gozdarstvo Logatec. Do konca 1. svetovne vojne (1919) je Windischgrätzove gozdove (Javornik, Nanos, Hrušica, Ravnik) upravljala posebna gozdna direkcija s sedežem v gradu Planina (od zadnje vojne dalje v razvalinah).

Po 1. svetovni vojni je celotna Windischgrätzova gozdna posest z gradom Planina vred prišla pod Italijo (mejni kamen pri mostu, tik pod gradom Haasberg-Planina), razen revirja Ravnik, ki je ostal pod Jugoslavijo, s sedežem revirja na Ravniku.

Po 1. svetovni vojni je Jugoslaviji pripadlo od bivšega veleposestva Snežnik 1720 ha gozdov, graščinsko upravno poslopje s parkom in travniki, vse ostalo pa je pripadlo Italiji. Gozdnogospodarske načrte za gozdove Snežniške graščine so začeli izdelovati po l. 1890. Za gozdove, ki so ostali v Jugoslaviji, sta bila sestavljena posebna gozdnogospodarska načrta za obdobje 1922–1932 in 1938–1941. (Šivic, A., Gozdarski vestnik; 1968, 3/4, str. 116–123.)

Kot večina veleposestniških gozdov, so bili tudi gozdovi na Ravniku obremenjeni s servituti, tj. služnostnimi pravicami okoliških vasi. L. 1872 (po kmečki odvezi) so bile te pravice večinoma odkupljene tako, da je veleposestvo kot odškodnino za pravice odstopilo upravičencem znatne gozdne površine. Pred l. 1872 so upravičenci drevje odbirali in sekali brez vsakega reda in načrta, predvsem v bližini naselij, tako da so oddaljenejši predeli ostali neizkoriščani (ohranili naravno zgradbo). Načrtno gospodarjenje s temi gozdovi sega pravzaprav že v 19. stoletje. L. 1883 so namreč sestavili prvi okvirni načrt. Gozdove so razdelili v več 100 ha velike površine – oddelke, lesne zaloge so določili s primerjalnimi ploskvami, deloma na oko, letni etat pa po avstrijski kameralni taksi. V tem načrtu je bilo tudi nekaj napotkov za gospodarjenje s temi gozdovi. Prvo »pravo urejanje« izvršijo v l. 1908, ko sestavijo načrt za obdobje od l. 1909 do 1918, tega pa potem podaljšajo do l. 1926. Takrat so izločili oddelke in odseke »normalnih« velikosti in narisali karte (sestojne karte v merilu 1 : 8640, katastrske mape pa v merilu 1 : 2880). Meje med oddelki so bile deloma umetne (preseke), deloma naravne in označene z rdečo barvo, cela gozdna posest pa je bila omejena z mejniki – kamni z oznakami (večina jih še danes stoji tam). Izmerili so sestoj (sprva od 20 cm, nato od 15 cm prsnega premera dalje), mlajšim sestojem so lesno zalogo določili na oko. Sestavili so deblovnice za iglavce in listavce, pri čemer so

oblikovali tri bonitetne razrede (uporabili so modelna drevesa za izdelavo tablic ter za ugotavljanje prirastka). Za bukev so deloma uporabili Hufnaglove »gmotne tablice«, ki jih je avtor sestavil za Auerspergove gozdove v Kočevskem Rogu. Etat je bil določen glede na prirastek, stanje sestojev (I) in razmere na tržišču. Med 1. svetovno vojno so v soglasju z avstrijskimi oblastmi zgradili parno žago (ob železnici oz. ob poti v oddelku 27, tik ob meji z oddelkom 23). Takrat so ves les porabili za predelavo na tej žagi, na panju pa so prodajali le še v najbolj odročnih predelih. Po 1. svetovni vojni je imel žago v zakupu lesni trgovec Šutej (ta je imel v zakupu tudi žage kneza Auersperga v Kočevskem Rogu). Po podaljškem veljavnosti prvega podrobnega urejanja so revidirali načrt z veljavnostjo 1927–1936. Ker pa so na tržišču z lesom nastopili veliki zastoji (svetovna gospodarska kriza), so l. 1934 ustavili žagarski obrat na Ravniku ter sečnje v gozdovih. Da bi delavci in gozdarsko osebje ne ostali brez dela, so sklenili opraviti predčasno revizijo načrta. Že pozimi l. 1934 in spomladi l. 1935 so izvajali polno premerbo (nad 15 cm prsnega premera), a se je izdelava načrta zavlekla za dve leti, zato jim je Banska uprava v Ljubljani odobrila veljavnost načrta le za obdobje (1938–1942), s pripombo, naj se opravi še vmesna revizija za določitev etata v obdobju 1943–1947. Izmera oddelkov in odsekov je ostala nespremenjena, ker so bile prvotne izmere dobro opravljene. Skupna površina gozdov revirja Ravnik pa se je zmanjšala za površino, ki je bila last delniške družbe Sclabsa iz Trsta (od prejšnje površine vseh gozdov – 1537 ha, je ostalo v l. 1935 še 1492 ha gozdov in 19 ha ostalih – negozdnih površin). Načrtovalec ugotavlja, da imajo gozdovi nepravilno prebiralno obliko, ker so pred 1. svetovno vojno premalo sekali, med 1. svetovno vojno pa le v nekaterih predelih, v ostalih predelih pa prezreli jelovo-bukovi sestoji ovirajo rast mlajšega drevja. Po 1. svetovni vojni so sicer začeli močneje sekati, a prepočasi. Tudi sicer so v obdobju 1925–1935 sekali preveč previdno (sekali so staro drevje, niso pa sproščali mladja). Po 1. svetovni vojni so zaradi močnega povpraševanja po tramovih, jamskem in

celuloznem lesu močno posegli v tanjše debelinske razrede, a pri tem pazili na pravilno razporeditev izbranih, elitnih dreves, ki naj bi posebno ob poteh in cestah dosegla prsne premere okrog 60–70 cm. Kjer ni bilo naravnega pomlajevanja, so sadili smreko (tudi poudaritev). Sestojke s starim debelim drevjem so zaradi naravnega pomlajevanja sekali na golo v progah ali krpah in površine zasadili s smreko. Po ureditvi površin in preračunanju lesnih zalog na površino gozdov iz l. 1935 so ugotovili, da je bila lesna zaloga v l. 1935 le za 3516 m³ manjša od one iz l. 1927, s tem, da l. 1935 lesne zaloge mladih sestojev niso upoštevali. Ugotovili so še znižanje lesne zaloge iglavcev v najvišjem debelinskem razredu in skupne mase iglavcev (kljub temu pa je bilo še vedno prek 39 % dreves iglavcev in 36,5 % dreves listavcev s premerom nad 40 cm!). Lesna zaloga 1. in 2. debelinskega razreda pa je narasla. Ugotovili so tudi počasnejše priraščanje bukovih sestojev z ozirom na jelove, a je delež buke v skupni masi vseeno narasel za 1,4 %, kar so ocenili za boljše, kot če bi s saditvijo smreke povečevali delež te drevesne vrste.

Zaradi tega so predlagali, naj buke ne odstranjujejo premočno in naj ne izvajajo preveč umetnih obnov s smreko. Dajali so torej prednost naravni obnovi sestojev. Ugotovili so povečan prirastek, kar naj bi bilo posledica manj prezrelega in več mladega drevja. Na podlagi teh ugotovitev so izdali navodilo, naj drevje sekajo tam, kjer so sestoji že močno pomlajeni, oz. naj sekajo zrelo drevje, a pri tem ne ustvarjajo praznin.

V letih pred 1. svetovno vojno in vse do začetka druge so les prodajali malim in velikim trgovcem, in to izključno na panju. Bukov les, les iz čiščenja in sečne odpadke so porabili za drva oz. izdelavo oglja. Sečnje so bile prebiralne v povezavi z oplodnimi, posebej tam, kjer je prevladovalo debelo drevje. Ponekod so bile zelo močne (l. 1936 so npr. v odseku 1a posekali polovico skupne lesne zaloge!). Kjer ni bilo naravnega mladja, so sadili smreko. To se je dogajalo predvsem tam, kjer je prevladovalo debelo drevje. Zanimiv je podatek o stroških za gojitvena dela: l. 1909 so znašali 1759 kron, naslednje leto že 7728 kron, v

letih 1911, 1912 in 1913 pa povprečno po 4321 kron letno; Gospodarska knjiga za obdobje 1909–1918 ima zabeležen tudi dohodek od prodaje stranskih gozdnih proizvodov iz obdobja 1909–1913, in sicer od leskovih obročev, malin, zdravilnih zelišč, uporabe cest in za pašo. Za primerjavo navedimo tedanje cene lesa na Kočevskem (fco žaga): 1 m³ hlodovine iglavcev – okrog 200 kron, 1 m³ bukove hlodovine – okrog 100 kron, žagan les: iglavci – okoli 350, bukev – 550 kron/m³. Tako gospodarjenje ni zavrla niti 1. niti 2. svetovna vojna. Sekalo se je ves čas. Italijani so v obdobju 1942/43 posekali pas drevja ob celotni trasi železnice (danes smrekove kulture). V letih 1945 do vključno 1949 so tu izvajali izredno močne sečnje – planska leta! (povprečno so posekali skoraj 16.000 m³ iglavcev letno, listavcev – v »normalnih« kolčinah).

Te sečnje so presegle letni etat za 200 in več %. V l. 1951 so sicer pričeli z deli na prvem povojnem urejanju teh gozdov, a podatke meritev niso uporabili vse do l. 1959, zato je bil predložen načrt vsled zastaranja podatkov zavrnjen. V l. 1960 začno z »novim urejanjem« in rezultat tega dela je bil načrt, sestavljen za obdobje 1961–1970. Od površine 1523 ha so s polno premerbo izmerili vse drevje prsnega premera nad 10 cm na površini 1452 ha, ostalim površinam (mladi sestoji) pa so lesno zalogo določili okularno.

Prvi veljavni »povojni« gozdnogospodarski načrt ugotavlja za vsa dosedanja obdobja (do l. 1960) naslednje: pred 1. svetovno vojno so sestojke premalo izkoriščali (debelo drevje s pretežnim deležem jelke, visoke lesne zaloge, prestaro drevje, enodobna oblika, malo pomladka in brez polnilnega sloja listavcev). Pozneje so verjetno uvedli oplodno sečnjo ali goloseke in pri tem prehitro in premočno odpirali sestojke. S tem se je naglo spremenila mikroklima, ki ima bistven pomen pri pomlajevanju jelke. Pozneje (do l. 1935) so preveč previdno sekali (samo najstarejše drevje). Naravno mladje se je v prepogostem sklepu dušilo in sestoji so začeli dobivati enodobno obliko, kar pa jelovo-bukovim sestojem na kraških predelih ne ustreza. Raslinojeda divjad je začela delati po zadnji vojni občutno škodo, zato l. 1962 predlagajo ograditev poskusnih plo-

1928–1933 (6 let)	62.764	5.339	68.103	11.351	7,38	1927–1936:	8.836	450	9.286
1934 ni bilo sečenj! 1935–1944 (10 let)	74.735	15.179	89.914	8.991	6,03	1938–1942: 1940–1945:	9.041 10.300	1.494 1.060	10.535 11.360
SKUPAJ 1909–1944 (razen za obdobje 1921–1927, ko ni podatkov; 1934. niso sekali!)	258.250	66.530	324.780	11.599					
1945–1960 (16 let)	141.014	31.570	172.584	10.787		brez veljavnih gg. načrtov!			
1945–1955 (11 let)	108.475	22.830	131.305	11.937					
1956–1960 (5 let)	32.539	8.740	41.279	8.256		1952–1961:	5.830	1.490	7.320
1951–1960 (10 let)	46.226	20.225	66.451	6.645					
1961–1970 (10 let)	73.459	14.587	88.046	8.805	5,78	prvi »povojni« veljavni načrt: febr. 1970 sprememba načrta:	6.789 7.559	885 1.720	7.674 9.279
1971–1980 (10 let)	75.243	11.688	86.931	8.693	5,74		7.424	806	8.230
						l. 1976 sprememba načrta:	8.130	1.400	9.530
1. svet. vojna! 1915–1918 (4 leta)	42.891	14.721	57.612	14.403!!	9,53!!				
2. svet. vojna 1941–1944 (4 leta)	23.923	7.561	31.484	7.871	5,28				
»planska leta« 1945–1950 (6 let)	94.788	11.345	106.133	17.689!!	11,79!!				
1945–1980 (36 let)	289.716	57.845	347.561	9.654	6,44 (za 1500 ha)				

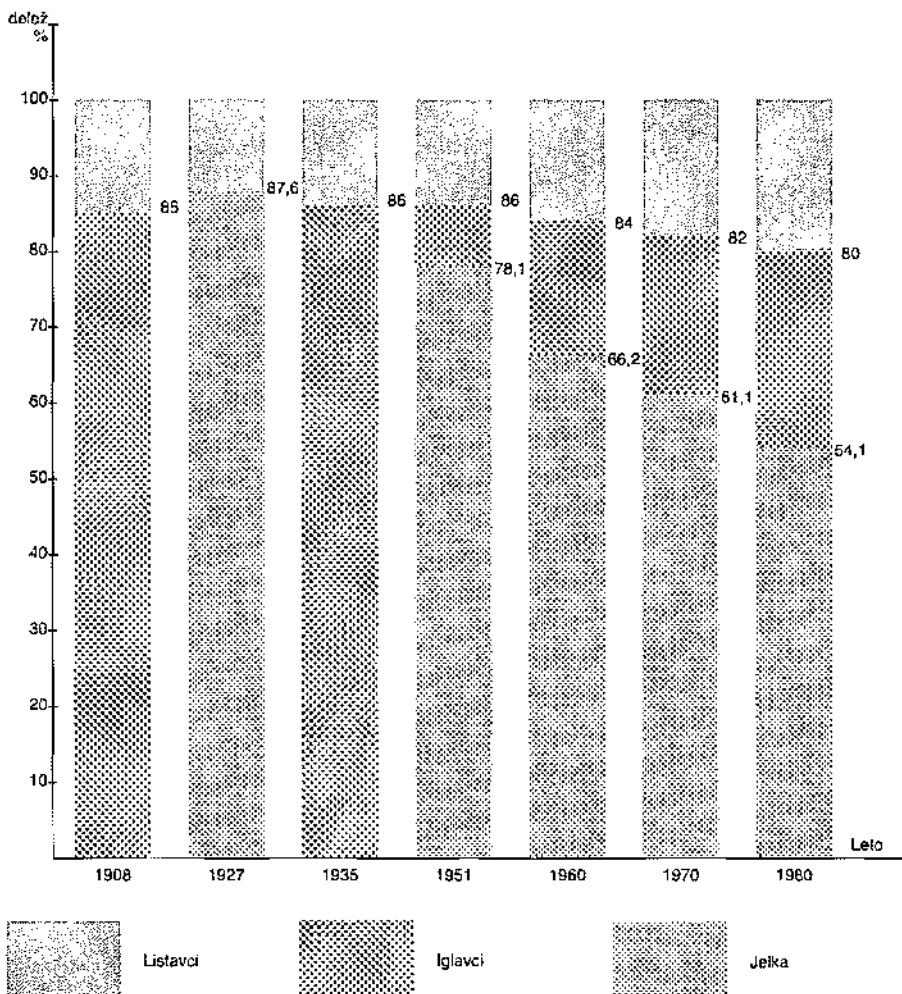
Op.: Nekateri podatki so dvojni, a različni, vendar so razlike sorazmerno majhne; nekateri podatki so tudi dvomljivega izvora! Intenzivnost sečenj v % lesne zaloge: 1961–1970: iglavci: 18,9%, listavci 17,2%, skupaj 18,6%, 1971–1980: iglavci: 19,2%, listavci: 11,5%, skupaj: 17,6%.

skev oz. pomlajenih površin za dobo 3–4 let. To škodo ugotavljajo in navajajo tudi kasnejši gozdnogospodarski načrti – revizije iz l. 1970 in 1980. Sušenje jelke omenja že prvi povojni veljavni načrt iz l. 1960, obe kasnejši reviziji (1970 in 1980) pa ta pojav še posebej poudarjata kot izredno žgoč. Povečuje se delež smreke, saj tako kot v obdobjih pred 2. svetovno vojno po njej gozdove precej umetno obnavljajo s smreko. Po l. 1960 opažajo močno sušenje bresta, ki je sicer običajna primes jetovo-bukovih gozdov. Poleg glivične, holandske bre-

stove bolezni, ga uničuje tudi jelenjad z objedanjem lubja in korenčnikov. V sestojih ostajajo – životarijo le še posamezni primerki te drevesne vrste (l. 1970 znaša delež bresta 1,5 %, l. 1980 1,4 % skupne lesne mase).

V zadnjem desetletju (1980–1990) so pogosti pojavi žleda, ki so v Ljubljanskem gozdnogospodarskem območju občutno poškodovali predvsem sestoje na nadmorskih višinah od 600 do 800 m, predvsem mlade kulture iglavcev in listavce. Tako je manjše škode povzročil žled tudi v gozdovih

Grafikon 1: Grafični prikaz deleža iglavcev in listavcev ter jelke v skupni masi v posameznih obdobjih za Ravnik

Preglednica 3: Delež drevesnih vrst

Leto	Smreka	Jelka	O. igl.	Bukev	Javor	Brest	O. list.	Iglavci	Listavci
1908								84,5	15,5
1927		87,6						87,6	12,4
1935								86,2	13,8
1951	8,0	78,1						86,1	13,8
1960	17,6	66,2	–	9,6	4,4	83,8	16,2		
1970	20,5	61,6	–	11,1	4,7	1,5	0,6	82,1	17,9
1980	25,4	54,1	–	13,2	5,4	1,4	0,5	79,5	20,5

Ravnika I. 1983 in 1985. L. 1983 je nekaj škode napravil tudi veter, februarja I. 1985 pa je teden dni vladal močan mraz (do -20° C), ki je nekoliko poškodoval mlajše iglavcev, zlasti smreke.

Razmerje med iglavci in listavci se v obdobju pred 2. svetovno vojno ni bistveno spreminjalo, po 2. svetovni vojni pa delež iglavcev stalno pada oziroma se dviga delež listavcev. To je predvsem posledica neprestanega padanja deleža jelke v skupni masi v obdobju po koncu 2. svetovne vojne. V obdobju med obema vojnama se je delež jelke znižal s 87,5% skupne mase na okrog 80% (1927–1945) oziroma do I. 1980 na komaj 54,1%, tj. za dobrih 33%(!) v pol stoletja. Gotovo so k padanju deleža jelke največ prispevali način gospodarjenja in spremembe v okolju (onesnaževanje).

VIRI

1. Gospodarska knjiga revirja Ravnik (1909–1918)
2. Evidenca sečenj: 1928–1932 in 1934–1939
3. Opisi šumskega sestoja Ravnik, 1935 (gozdni fondi po odd. in odsekih)
4. Poročilo obravnave šumskega obrata Ravnik, po stanju 1. 1. 1935 (tekstni del)
5. Razne evidence sečenj (rokopisi na posameznih listih)
6. Gozdnogospodarski načrt gozdov uprave občine Logatec za obdobje 1958–1967
7. Gozdnogospodarski načrt GGE Ravnik, 1961–1970
8. Gozdnogospodarski načrt s priložo – Gozdnogojitvenim elaboratom na osnovi gozdnih tipov za revir Ravnik (V. Tregubov), Ljubljana, 1960
9. Gozdnogospodarski načrt GGE Ravnik, 1971–1980
10. Gozdnogospodarski načrt GGE Ravnik, 1981–1990
11. Logaško okrajno glavarstvo (Vojteh Ribnikar, Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja Logaškega), Logatec, 1889

GDK: 923.4 (45 Tržaško, Padriče)

Gozdna zadruga v Padričah

Iztok WINKLER*

Slovenci smo vezani na Kras kot na nekaj, kar raste v nas od nekdaj. Gre za nekaj več kot za spomin, saj je to zemlja, ki nam je dajala kruh, ko so bile ceste do Trsta kolovozi, ko so bile naše vasi gnezda v zeleni tišini in ko je zima prihajala z burjo in lakoto. Ko so poletja ožgala ograde, ko so se ljudje borili s suho zemljo in se potem trudni ljubkovali z drobno grmičasto senco.

Te navezanosti se ne da razložiti, občuti se jo in vendar je pogubno živeti od samih čustev in jasnih spominskih slik. Kras je tu, kakršen je, kljub vsemu je lep, čeprav močno popackan. Ne smemo ga zapustiti in ker narava ne sliši besed, mora biti naš odnos do tega Krasa tudi konkreten, dejanski.

Vsaka ljubezen ovene, če je ne oplemenitijo dejanja.

Ace MERMOLJA

* Prof. dr. I. W., dipl. inž. gozd., Biotehniška fakulteta, VTOZD za gozdarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 63, YU